

СРПСКИ НАРОД

ЦРНИ ПЕТАК

Савест даје највишу вредност људском духовном бићу. Као најлепши венац, душа у човеку укравашава његов дух, онако као што у владаоца царска круна краси царску главу миром помазану. Из односа према Богу, а још више из односа међу собом, људи су сазнали шта чини човека правим човеком. То није његова мисао или његов ум колико његова морална свест или свест, његова духовност колико његова душевност, као што није прави израз Творчеве моћи није пролазни логос колико вечни етос. И најдховитији човек без душе није потпун човек. Човечност је највиша одлика човека.

*

Сви су људи грешни, зато им и пада тешко кад морају да буду судије. Али, ако им вера и забрањује да суде, то јест да се свете, она им не забрањује да плачу. А може ли бити теже тужбе од клеме и суда! Садашњица проклиње, то јест оптужује, а будућност пресуђује. Историја је врховни судија све људске прошлости, а њу — и ако је исписују људи — потписује Бог.

За српски народ двадесет седми Март је дан свеопштег народног плача, дан суза и проклињања. Српству је, тога кобног дана, дошао црни петак. Само за људе без гржице свести, за оне окореле грешнике који су тога дана пре три године Српство у гроб положили, 27 Март може означавати њихов ненародни праизник. Нарочито један међу њима, који је сав огрезао у невисно проливеној српској крви, тоliko је тај несумњиви преступник био извршилац само своје личне несвесности или је био и оруђе несвесности других. Реч је о Душану Симовићу.

После његовог првог злочина назирало се његово наличје, а његов последњи злочин открио је потпуно и његово лице окорелог преступника. Укратко, Симовић спада у најнижу врсту криминалних типова. Његови преступи, и први и други, потичу из свесних побуда. Малоумник или безумник са психолошког гледишта, он је са социолошког најочији — убица. Друго је питање какве су биле побуде његових разних саучесника у земљи или ван земље.

Херострат је, по рангу криминалности, изнад Симовића. Из своје властите иницијативе, Херострат је запалио храм да би му се име, макар и по злу, у свету прочул и у историји помињају. По налогу других, Симовић је бацио угарак у своју домовину, не да би се прославио него да би се у општем метежу користио. Први је био једини и главни јунак у својој паљевинској драми; други је, и ако није био једини, ипак испао најпрљавији извршилац у свом паљевинском злочину.

Да ли је икад неко могао разије и помислити да једно умно и морално иштавило као Душан Симовић може утицати на судбину српског народа! Па и у последњим данима Југославије није било ништа лакше него спречити тога несвесног бедника да одигра своју прљаву улогу. Али обично се бира најпрљавија крпа кад се хоће да утру прљави трагови. Историја ће расветлити сву

мрачну позадину пута од 27 Марта. Наше није да у то улазимо. Последњи злочин Душана Симовића потврђује да он није постao преступник ради славе или из очајања, него да је он то увек био по природи својој. Он није био англофил из убеђења, нити је постао совјетофил из очајања, него је и у једном и у другом случају био увек у својој организацији узлов измеђара — түнинског плаћеника. Симовић је српски Бадоља, а Бадоља је италијански Симовић. Бадоља је општи симбол. Он означава издајника, најамника, злочинца. Био он Италијан, Србин или Југословен, то је увек један исти тип.

Шпански израз „десперадос“ не обухвата бадољовце. Он се може применити само на наше англофиле, нарочито на емиграцији, који су из своје лудости изгубили државу у нади да ће им њу Енглеска повратити. И сад кад су сва надања неповратно пропала, они из очајања пристају да и из Стаљинових руку приме макар и большевичку Југославију.

Десперадоси нису злочинци а-

ли су и они грешници. Очајање је зво саветник. Зар се од сатана можемо надати неком добру које нам само Бог може пружити. Зар је разумно очекивати од Енглеза и большевика, од Черчила и Стаљина, од Душана Симовића и Јосипа Броза-Тита, они што се само од Бога може чекати и дочекати. Десперадоси упирају погледе у свакога, само не у Бога. Међутим, ако Српству поново гране сунце — а оно ће несумњиво гранити светло и радосно као што је некад било — само Бог ће донети Србима то пријатно изненађење. Али Срби не треба да отежавају ни себи ни Богу крчење оног мучног и трновитог пута који води њиховом спасењу. Улога Душана Симовића у Лондону и јесте у томе да очајнике скреће са правог српског пута и да их приводи Титу и Стаљину.

У ранијим херојским временима није било међу Србима ни бадољоваца ни десперадоса. Срби су некад били царски народ и ишли су само својим српским путем. Онда међу њима није било ни покварено интелигенције срамно ропство у варварским

ланцима Совјетске Уније — после жалосног и бедног живота у некадашњем оквиру кужне и већ иструелете Југославије! Српски народ неће се повести за сиренским гласовима из Лондона и Москве. Доста је било превара и подлости тих лицемерних и нечовечних „усречитеља“ малих народа.

Италијани имају Бадоља, Срби Душана Симовића, „Југословени“ Јосипа Броза-Тита. Доста је било неморала те злогласне бадољовштине... Србија, срећом, има и генерала Недића. Захваљујући њему, српски народ је и данас велики душом и духом, као што је био и у прошлости, у свима тренуцима свога историског страдања. Он и данас јуначки носи свој крст, јер верује у Бога, јер верује да ће истрајати. Он је и даље остао, као што ће увек остати, царски народ. Само са за покварену интелигенцију и прљаву чаршију може рећи да су се изметнуле у — цигански народ. Али и то ће проћи. На муци се познају јунаци.

Др. М. Спалајковић

СРБИЈА — ЛЕПА ЈЕЛЕНА

Србија је дочекала ретку част: о њу се отимају, она је нека врста лепе Јелене.

О њу се отимају две стране владе — Титова влада и влада у Каприу.

Сад се оне боре у Лондону. Али то је једна узалудна борба. Србија има свога „сахибију“. Србија је Недићева Србија.

Шта је Недићева Србија? Она се може овако дефинисати.

СРБИЈА РЕДА, РАДА И НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ.

Недићева Србија то је једини могућна Србија, Недићева српска политика то је једини могућна српска политика у данашњим околностима.

И та политика има да се настави до краја рата, а на крају рата, исходом рата коначно ће се решити судбина Србије.

Исходом рата решиће се судбина Европе и судбина Србије у Европи.

Пресуда за Европу, за целу Европу има да падне на Источном односно на Западном фронту.

Ми европски пресуду можемо прејудиристи, а кад она буде пала, ми имамо само да је акцептујемо.

То треба да имају на уму и они у нас који сад настоје да инаугуришу грађански рат у нашој земљи.

Они кажу: ми хоћемо ово, ми хоћемо оно, и то се односи на политички режим после рата.

Њима се може рећи: све што ви хоћете, а што се односи на политичко стање у Србији после рата, све то можете обесити маџику о реп; то је рачун без крчмару.

Србија ће после рата имати стање какво буде имала цела Европа, а у томе погледу ни моје ни ваше жеље не значе баш ништа.

Ако је наш рат 1941. године био „наша погрешка“ грађански рат је једна бесмислица.

Њиме само може да се нанесе штета земљи, страховита штета.

Ја сам у своје време у једној страној земљи био присутан грађанском рату и био сам сведок многих жалосних сцена карактеристичних за грађански рат. Ко је једном видeo грађански рат, мора осећати страшну одвратност према њему.

За време грађанског рата испољавају се најгоре стране људске природе.

Грађански рат то је самоуништење једне земље.

Народ побеђени у рату обично после имају грађански рат; или они заслужују највеће сајање.

Један је француски новинар давно употребио, само у другом смислу, један леп пример.

Ако кучиће стрлате у један иак па их промешате и онда пустите, они ће се поклати међу собом. На то личи народ који после изгубљеног рата има грађански рат.

Али кучићи се само изуједају, а људи у грађанском рату један другог убијају.

Хобес је употребио израз „хомо хомини лупус“ — човек човеку курјак.

Али они наши људи који испадају из шуме и кољу мирне грађане по селима и градовима гори су него курјаци.

Кад је 1941. године требало брати Отаџбину, њих никде не бејаше; а сад се праве важни и праве се љунаци!

Бура Јакшић је једном, у очајању, узвикнуо: „Ми нисмо људи, ми Срби нисмо“.

Наши такозвани шумски људи који убијају своје супарнике ни крве ни дужне, који дивљачки кољу мирне људе, то нису Срби; тако раде само Вандали.

То значи просто подважавати имена који су убили Витешког Краља Александра: могу ли Срби узети на себе тип тих убица, смеју ли се служити њиховим методима?

КРСТА ЦИЦВАРИЋ

ПРОТИВ ЗАВОЂЕЊА

Чувени комунистички агитатор Фердинанд Ласал (јеврејин Линсауер) избацио је једну сентенцију која је много цитирана у комунистичкој литератури: „Појединци се и варају; класе нијаки“

Тако категорична а ипак садржи у себи једну нелогичност: класе се садају из појединца, па како се појединци варају, онда је нелогично да се класе не варају.

По Гиставу Лебону, масе (а и класе су масе), масе (Лебон их назива „гомилама“), масе пре греше него појединци, лакше греше него појединци.

Тзв јавно мишљење то је мишљење једне масе (она се назива публиком); као што знамо из социологије и из личног искуства, то је важан фактор у друштвеном животу.

Међутим по Шанфору јавно мишљење је понекад „најгоре између свих могућих мишљења“.

Колико јавно мишљење може да погреши лепо показује случај Марије Антоанете („Афера с

огрлицом“), која је морално убијала Марију Антоанету, а у којој она није била ни најмање крива!

Један страни социолог објавио је давно једну подебелу књигу под насловом „Критика јавног мишљења“: та критика има дољнији мишљење.

Тај државник имао је, у току целе своје политичке каријере, кубуру с јавним мишљењем односно с народним мишљењем које је према њему било неправично, каткад, шта више, безобразно (треба се сетити „Бонтуове афере“).

Француски Едмон Демолен, у једној својој књизи, говори о „васпитању завођењем“: пажња детета вешто се скреће с једне ствари на другу и тако се, без употребе принудних сретстава, промени праваш дечије воље (што доказује да је љутска воља детета чиста као и све појаве у природи).

Народ се да завести као и дете, и политичари у демократији направили су од тога праву вештину.

А највећи мајстори у завођењу народа то су комунисти.

Народ је антикомунистички расположен, зато комунисти народу не говоре о начелима комунизма, они не настоје да народ упознају с суштином комунизма, већ се служе популарним паролама, које они вешто одабирају, па кад народ освоје, кад га заведу и постану господари над њим, они онда своју идеологију спроводе помоћу најгорег терора.

Стога је борба против комунизма првенствено борба против завођења.

Истина је најбоље средство да се комунизам победи: истина је за комунисте (као и за све политичаре-фарисе) оно што је светлост за бактерије.

Б. Д.

ПОСЛЕДИЦЕ 27 МАРТА

Нити је ово посланица, нити је политички манифест, чак није ни порука поводом трогодишње кобног 27 марта. Ово је болни крик рањеног патриотског срца који дозива заблуделу браћу да се после трогодишњег лутања тргну, да се врате своме јату, да се врате своме огњишту, где се истина, болује, али се и најбољи лекови узимају. Тамо иза планинске магле, тамо иза густих шума, са козјих стаза и беспуна, нити се може добро видети, нити се може правилно мислити, нити се прави лек може вади. Судбина нам је једнака, патње исте, али се све заједнички мора подносити, заједнички радити, како би нам и спасење брже дошло.

Грешили смо, за то испаштамо. Ко мање, ко више. Није време за одмеравање почињених грешака, јер смртна опасност лебди изнад наших глава, лебди изнад онога што нам је најувишије и најдраже. Лебди изнад наше отаџбине, изнад наше нације. Данас је у питању Краљ. Отачество. Није у питању личност, него принцип. Краљ је персонификација Српства и оно је данас у опасности, јер је и њен високи у великој опасно. Њега меље бездушност енглеске политike, искоришћују убице Цара Николе II и срамно издају дворски чанколизи из Његове непосредне околине.

Краља Петра брани орган енглеске комунистичке странке „Дејли Воркер“ од верних Срба Краљу, у иностранству. Чујете ли ви, браћо српска по шумама. Комунисти бране Краља Петра, а шта радите ви? Ви верујете да сте то ви, ми верујемо да смо то ми, а сада нисте ни ви, ви ми, него комунисти. Да грдне ироније! Краљ Александар, тај не помиљиви противник комунизма, морао се преврнути у гробу ако у загробном животу може видети ко му чува Синај Краља Петра бране од др. Пурића и његових сарадника у Влади енглески комунисти и хрватски Јеврејин Рудолф Бићанић бране влато Народне банке од српских министара-емиграната!

Душан Симовић издаје Краља, забија нож у леђа српском народу, а ви, заблудела браћа по шумама, браните пучисте од 27 марта и старате се тврдоглаво, да им створите повољну ситуацију за повратак у земљу, да би и даље усрећили српски народ. Па имали ту логику, имали патриотске доследности? Енглеска политика приноси на жртвеник својих прљавих рачуна наше највеће светиње Краља и Отечество, а ви трпите у вашој средини љене агенте који вас туторишу и гурају на дела која прете уништењем вашем народу. Ту памет стаје, ту мозак престаје да ради, ту српско срце јеца...

Енглеска офанзива борбе неправа узела је нечувене размере. У тој борби, падају сви обзирници, се светење, циљ оправдава свако средство, па и најнеморалније. Српски народ постао је у тој борби марва спремна за клњење. И док ми трошимо последњу снагу да одолимо свима искушењима у којима нас ставља енглеска безобзирност и бруталност, ви, браћо по шумама стојите по страни као изгубљене овце, не знајући ни сами на коју ћете страни. Зар вам наше стрпење није показало пут српске мудрости да се вратите своме јату, како би наши редови били гушћи, наша снага компактнија, да одолимо тим искушењима и спасемо српски народ?

Нити је ово посланица, нити је политички манифест, нити револуција заједничких људи. Ово је апел на здрав српски разум оних који још верују да туђа рука свраб не чеше. Нема искрење пријатеља од рођеног брата, а то смо ми, који носимо широко српско срце у које би хтели све Србе да сместимо, да заједнички осећају, да заједнички

ради и искушења поднесе. Надахцијмо се пред судбоносним догађајима којима можемо одолети само тако, ако се окупимо у једној чврстој заједници, која ће одолети свима бурама и олујама. Одолети, значи, сачувати Отечество, спасити младог Краља из руку большевичких целила и енглеских грабљиваца туђег добра.

Отечество и Краљ то је наша лозинка, она мора бити и наша, ако сте прави Срби. Све друго мора бити подређено овим свећињама. Према томе, све што би један другом имали да пребацимо, да замеримо, да се један на другог најчутимо, бледи и пада пред овим узвишеним светињама. Ни једног часа не смете остати тамо, где већ три године туцате воду у авану, где млатите празну сламу а толике несреће носите свом народу.

Слога свих Срба нам је потребна, јер се комунистичка аждаја устремила на наша питома поља да их сагори и у пепео претвори, јер њихова крвожедност тражи жртве у нашем народу, јер нас судбина позива да на овом балканском простору одиграмо улогу бранионаца људске културе и цивилизације. Узвишијеје зајдатка никад нисмо имали у најлојој историји.

Срби, где год се будете нашли, отаџбина вас зове у заједничко коло. Одбите од вас погану пропаганду која жели да јас завади, јер то је енглеско масло, њених агената пребачених на наше тло и плаћеника у српским недрима. Нема искрење загрљаја ни осећајије српске радите ви?

Са вером у Бога, смажно на пред!

ЦРНИ ДАНИ КОАЛИЦИЈЕ

Последње недеље зиме коалиција је искористила ради спровођења једне генералне офанзиве на политичком попришту. У недостатку војних успеха, Британоамериканци су хтели да задовоље свог нестручног совета да се најмање користе. Обринуо се мајци Србија, јер за њу живимо, радимо и умиремо. Српском слогом, српском мудрошћу и заједничким јуначким мишићима спасимо Отечество и младог Краља, тога правог заточеника људо-масонских завереника у Лондону.

Комунистички буљуци у орловском гњезду Владике Његуши осетили су оштрицу добровољачких бајонета српских хероја. Вашом памењу и вашом помоћу, сутра ће и балкански комунистички буљуци осетити виталност српског народа и исполну снагу његових синова. Нека вам божанска истина надахне душе да сагледате стварност онаку каква је, нека вас Провиђење умудри да се вратите са странпутице на прави српски пут, јер време ради, никога не чека, па се бојимо да не стигнете дошкан, јер онда би вас с правом историјом оптужила пред новим покољењима.

Будимо спремни, јер сваки прошутши минут, тежак је удар по судбини српског народа. Бог је с нама а ми сви, противу Стоне. Част Краља, Отечества и огњишта захтева српску слогу, храбро пожртвовање у борби против комунистичких безбожника и уништење ове немани.

Са вером у Бога, смажно на пред!

Б. В. Н.

је која је спровођена у току последњих недеља интересантно је споменути да је један мали народ, који се налази под америчком окупацијом, испољио ових дана једну изрочиту вољу да остане после рата ван америчког утицаја. Народ Исланда је ових дана манифестио да с есматра припадником српске групе европских држава. Исланђанима је већ доста „америчког века“. Они жељно очекују повратак европског века.

У британском држава је било ових дана тешких тренутака, када се Финска морала одлучити по питању совјетских устава за мир. Иако је Совјетска Унија навукла рукавице на своје шаке са оштрим канцама, ипак су Финци прозрели московску игру и одговорили су негативно на большевичку понуду мира. Фински народ се налази већ четврт век у непосредној близини Совјетске Уније. Он је искусио већ три совјетска покушаја да га лише слободе и живота (1918 године, 1939 године и у садашњем рату). Он је морао да се читавих 25 година бори против совјетског илегалног надирања у Финску помоћу комунистичких агената. Он је већ искусио шта значи совјетски уговор о миру и како се мења по нашање Совјета после потписивања мира, када се Финска демобилисала.

Фински народ је одbio совјетске услове, јер у тим условима није видео ни најмање гарантије да ће моћи да опстане, да ће моћи да сачува своју слободу од комунистичког империјализма.

Фински негативни одговор је најглавнији пораз коалиције у њеној генералној офанзиви из дипломатском пољу. Треба забележити и низ других пораза: Румунија, Бугарска и други народи Југоисточног простора нису се дали завести британоамеричким лажима, сугестијама, понудама и претњама и остају чврсто код своје одлуке да бране Европу. Штавише, дошло је до известног појачања борбеног потенцијала у Југоисточном простору.

Док је дипломатска генерална офанзива коалиције доживела слом, успела је једна неочекивана дипломатска офанзива у сајму коалицији. Стаљин је изненада признао Бадољеву владу, учинивши тај корак без знања Лондона и Вашингтона, па чак не саопштивши своју одлуку Медитеранском одбору. Ова у историји коалиције јединствена чињеница, као и вођење преговора између Москве и Хелсинкиа без обавештавања Вашингтона и Лондона, значи да Совјети уопште нису постали нимало питомији у поређењу са оним дивљим Совјетима из 1920—22 године, када су објавили светски рат краљевима, владама, дворцима.

Међутим, већ је дошкан. Политика Британије и Америке толико се разиша да ане може бити говора о неком споразуму између империјалистичког гангстерса, Вашингтона, и гангстерове жртве, Лондона.

Не може бити говора о споразуму, јер детињасто лакомислен амерички политичари не схватају озбиљно ниједан европски или азијски проблем, а све гледају кроз прозор, широки прозор својих империјалистичких машти. Корел Хал је умро у својих 17 тачака да прикрије ниједан лакомисленост САД, ни њен империјализам. Међутим, Британци муку муче са много бројним тешким питањима која из свих делова света притискују британску политику. Сада се та политика налази под дејством једне нове чињенице: ослободилачка национална армија Субхаз Чандра Бозеа ступила је на територију Индије, носећи индуску народу од 400 милиона људи вест о слободи и могућности да се та слобода извољи. Вековни кошмар Британског царства постао је стварност.

ИЛИ — ИЛИ

Оно што се догађа у окупираним делу Италије врло је симпатично за будући развој односа између Англоамериканца и большевизма. Када је требало разорити одбранбену духовну и моралну снагу италијанског народа, Черчил и Рузвелт су на сцену истакли либерално-буржоаске демократске елементе, који су живели под окриљем фашизма као паразити одржавајући своје масонске и плутократске везе са светом који неминовно ишчезава у овоме рату.

Што је Италија постала поприште тешких борби крвица је ових елемената, који по својој унутарњој духовној структуре нису имали осећања родољубља ни одговорности за судбину земље. Када су извршили одређену им улогу и када је извршена англоамеричка војничка окупација Јужне Италије, онда су се на сцену појавили большевици са намером да буду политички корисници новоствореног стања. Добро и тачно обавештени о глупости, нееластичности и отсуству оштрине политичког схватања и видика које влада код овог буржоаско-либералистичко-демократског елемента, большевици су успели да у Италији на самаре не само Англоамериканце, него и оне који су са одушевљењем издавали своју земљу Рузвелту и Черчилу.

Данас су ти исти елементи, као Сфорца и Кроche, предмет жестоких напада од стране большевика. Кроche је означен као непријатељ Совјетског Савеза иако је урадио све што је могао да би упропастио Италију за рапун савезника. Није, међутим, овде централна личност ни Кроche ни Сфорца вити ико да по политичким људима њихова чупа: ради се овде о откривању большевичког става према оним елементима, који су се данас вртацили са большевизмом да би били што потпуније и што брже од њега ликвидирани јер у истој мери у којој је большевизам узима све више маха. Управо они се показују као помагачи једног подухвата који је срачунат на њихово ликвидирање на првом месту.

У нашој данашњој стварности овај менталитет тих људи могао би се назвати среоњама — то су они неинвестивни, духовни и морални замрли, социјално отпали и политички неспособни да схватају духа момента и збиљују стварности. То је цео онaj комплекс позадине која се ужабо-крецила у својим навикама и тако отсекла од првога стварности која ће ову средину све више стезати и сатирати. У овим човеским судбинским борбама, када се служије све више приближујуће моменат

дефинитивног схватања са большевизмом, ови елементи који су љигави и превртљиви, морају бити определjeni одлучно и радикално за једну или другу страну — за националну српску идеју или за большевизам и Тита који је большевички заставник на нашем простору.

Иначе, када би Тито постао гласодар ситуације они би били ликвидирани на исти начин на који је ликвидирана и руска буржоазија која се у јеку револуције забављала, богатила, политички интрагирала и цамигивала на екстремно левицарство узлудно се надајући да ће осмех црвених целата спасити њихове позиције и њихове животе.

Сви либералистичко-демократски и социјалдемократски оријентисани интелектуалици треба да схвate, да је пример Кроche, који је код нас превођен и читан, и потстрек и опомене. Биће за њих и сувише трагично ако доживи још веће разочарење у своје концепције и своје давнашњи политички став који мирише једном резигнацијом у којој се скрива дах смрти. Збиља живота и борбе поставља питање: или — или. Или конструктивни национализам, борбен и дисциплинован, или большевичко рушаваштво које ће прво сатрети оне који верују да ће у њему наћи могућности за свој пласман.

Српски народ
Главни уредник, одговоран за садржину листа: Велимир Јонић.
ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.
РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 месецник, I степениште (Палата „Извозне банке“). Тел. 20-383.
ШТАМПАРИЈА: „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772.
Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко „Пресеја“ а. в. Владковићева 8.

КРАХ 27 МАРТА

Десет дана само је требало да цео српски народ увиди колико је била кобна погрешка 27. март 1941. године. Изгубљени рат тешко умрљана национална част и помрачена славна прошлост, губитак угледа у свету јесу непобитни докази мартовске грешке. А може се рећи да је сваки дан за ове три године доносио нове доказе, колико је био фаталан и несретан акт од 27. марта, који је лишио нашу земљу благодети акта од 25. марта, који нам је обезбеђивао мир и развитак усред ове велике светске буре.

Због лудости једне клике малоумних официра, амбициозних политичара, плаћеника иностранства и политичких слабића, који су одобрili безумни акт, српски народ је за ових три пута по 365 дана доживео текве несрете и поднео такве жртве, какве није забележила његова историја, и спуњена више патњама и несретама него мирним и радосним данима. Никада једна мањина није нанела веће зло своме народу доводећи у питање његов опстанак, а у сваком случају угрожавајући његову будућност за дужи низ година.

Биланс који данас можемо да установимо, биланс лудости и плаћеништва тако је страшан, да бол и туга раздиру наша срца због невине српске крви проливене и због толиких патња, које је српски народ доживео у овом кратком раздобљу.

Оптушка коју подиже Мајка Србија против ових својих малоумних и заведених синова тешка је, претешка и само Бог и народни суд моћи ће заслужно да каже виновнике мартовске несрете. Али већ данас клетва српских мајки и жена прати ове издајнике Србије, који на јединственој сраман начин убацише земљу у катастрофу, па затим главом без обзира, без стида и срама напустише унрећену земљу, ојачани народ, који није могао да каже нажалост: «Све је изгубљено осим части». Мислећи само на своје главе, на своје драгоцене животе и своју родбину, зграбивши све злато, тешку муку и замуку српскога народа, пучисти и њихови помагачи учинили су највеће издајство према народу, какво није забележила не само српска историја него како се ретко налази у повесници света. Наша прошлост зна за верност до краја и до последњег даха Отаџбини и народу, а бегство са бојног поља и испод заставе сматрана је као највећу срамоту.

Несрећа, коју су изазвали ови слабоумници, могла је да нас мање кошта и могли смо да субдијемо њене штете последице, да су „пучисти“ по бегству из земље седели на миру. Мање би им била грешна душа да су увидевши своју грешку и заблуду, посули се пепелом покајања и негде изгубљени у свету гледали да их што пре српски народ заборави. Али грех вуче грех и продане душе морају до краја да врше своју издајничку радњу. Издајући интерес српског народа, а служећи империјалним циљевима Лондона и светској револуцији Москве, ови издајници, уживајући све благодети удобног и мирног живота без опасности, из лондонских хотела позивали су српски народ на буну, на отпор иако је било очевидно свакоме да то ничему не води, да је лудо сада проливати крв и губити главе, када 6. априла и после, иако наоружани и опремљени, нисмо успели да дамо никакав отпор.

Али плава енглеска крв требало је да се штеди — јер ко би владао светом — па зашто да се не пролива проста српска сељачка крв?

Симовић и његово друштво издајника добило је ту улогу да спремају српски народ за кланицу за рачун перфидног Албиона и крвожедне Москве.

Три године они су из дана у дан вршили ову страшну издај-

ничку радњу, руку умазаних крвљу свога рођеног народа, навлачећи на своје продане душа све нове и нове грехове. Због пустих амбиција и због поделе злата гложили су се између себе као жути мрави, не успевајући увек да задовоље своје господаре у њиховој жељи да искористе што више српски народ. Тако су се мењали „претседници“ и „југословенски владац“ и шетају се, а и екс-премијери допадали су и до луднице или им се није знала судбина. Когод би од емиграната показао да мисли макар и мало на интересе српског народа, когод би се сажалио ради неви-но проливене српске крви, когод би почeo мислити српском глаглом где је прави интерес српског народа, когод би осетио макар и мало савести и душе за свој народ, тај би одмах био брисан са спискова Форен Офиса и остављен својој судбини или интерниран.

Али ако би неко од ових непослушника или рђавих слугу у току времена поправио се и показао боље разумевање за интересе британске политике, тај би био помилован и Черчил и Иден одређивали му нове улоге. Изгледа да је генерал Симовић, главни виновник 27. марта и априлске катастрофе најбоље разумео шта тражи Енглеска од наших емиграната. Черчил је тражио Србину, који би признао Титову владу, који би покрио све провокације Тита према српском народу и Краљу, и наша га је уличности генерала Душана Симовића, коме је издаја постала главни и једини занат.

Када су Стаљинови захтеви за другим frontom постали све неизбежнији и неодложнији, а Черчил је замислио подвалу да са Титовим башбозлуком замени тражени други front, он је извадио Симовића из луднице, место лудачке кошуље најукао му опет генералску униформу и,

M. M.

ставио га опет на чело да позове српски народ да се сјеста у Титове хорде и да Краљ призна „маршала“ Тита. Па ко би се други и примиси таквога срамнога посла, него човек коме ништа није свето, који је једном продao и прокоцао своју отаџбину? Њему је најлакше да и други пут прода све светиње српског народа и да поново почне да лије потоцима српска крв.

Тако се по жељи заклетог непријатеља српског народа Черчилова повампиро гробар српскога народа Душан Симовић, који треба у својој плаћеничкој служби Лондону и Москви да докусури остатак српског народа за рачун Лондона који мора да задовољи жеље савезника Стаљина.

Зато данас у светlosti ових најновијих догађаја, кроз повампиреног Душана Симовића кобни злочин од 27. марта постаје још очигледнији. Више него ма каква документа поновна појава на позорници генерала Симовића у служби Москве преко Лондона посведочује најбоље како је 27. марта дело Лондона и Москве, припремљено и извршено ради њихових циљева, а никако у интересу српског народа. То је најпотпунија осуда овога дела и крах 27. марта је данас већи и потпунији него раније. Стари коцкар и хазардер Душан Симовић игра сада са отвореним картама, откривајући своје издајничке везе и своју плаћеничку службу Лондону и Москви.

Српски народ је дефинитивно прогледао и зна како треба да одговори новим покушајима издајника Симовића да га заведе и упропasti поново за туј рачун. Глобљивим коцем он ће ударити по вамирима 27. марта, који га викују поново у катастрофу и тако ће се ослободити страшне море издајништва и плаћеништва.

M. M.

БОГОХУЉЕЊЕ

Приписак који се већ месецима врши над Краљем Петром од стране тобожњих савезника јединствен је по своме цинизму у читавој светској историји. Непријатељи су са заробљеним краљевима човечније поступали. Морави да Краљу Петру често пада на ум народна пословица: „Сачувавји ме, Боже, од пријатеља, а олепријатеља ће се сам чувати“.

Прво су у Његовој земљи, два дана пошто је ставила свој потпис на један међународни акт, иззвали пуч, са циљем да је гурну у рат против земље која против Његове државе није имала никаквих непријатељских намера, већ напротив. Све то у тренутку када је било очевидно да ће се Његова држава у том случају морати за најкраће време срушити.

Али тим „савезницима“ и то је било мало. Када је Краљ био приморан да са десетином завереника напусти земљу и да унесрећени народ остави његовој судбини, онда су из петних жила запели да Његов народ докусуре. Головујући су га позивали на устанак. Новаш и оружје давали су комунистичким бандама, састављеним од белосветског олоша, којима је „народно ослобођење“ само маска за њихове интернационалне револуционарне смерове.

А кад се све то десило, они су, ваљда у знак признања и награде, објавили да Краљ стварно више није краљ, већ да ће о томе народ после рата одлучити. У својој безочности они сад захтевају да Краљ сам на то пристане. Гурају га још да се „споразуме“ са большевицима, који су смртни непријатељи монархијског облика владавине.

На одупирање Краљеву они прете гангстерским учењавањем. Одузеће депоновано злаго Његове државе и даће га комунистичким бандама, смртним непријатељима Краљевим. Ако он не пристане да се удружи са њима, онда траже од Њега да се сам одрекне престола.

Ова неправда вапије до њеба! Држање безбожничких совјета нас не чуди, али зар су Англо-саксонци заборавили да Бог ипак постоји, да су Његови закони ван људског домаћа и да се они кад тад освete за свако огрешење о њих? Свој заборав, они ће на својој кожи осетити. Осетиће то и њихов краљ, и њихов народ, и њихова држава. Уколико пре осете, утолико боље по њих и по човечанство, јер овакви безбожнички поступци претстављају хуљење на Бога и Његове законе, које је од свих грехова најтежи.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

У ПРЕДВЕЧЕРЈЕ СЛОМА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Вратимо се у сећању за три године уназад. Обновимо наше успомене из марта 1941. г. Иако тешка срца и нерадо, ипак учињимо то. Можда ћемо из тога моћи да извучемо неку поуку за будућност.

Три су главна чиниоца, који су учествовали у том предвечерју нашег државног и народног слома: државна политика, Српски и хрватски народ њоме који су били задовољени:

на Истоку спремала се гигантска машина, са задатком да пре-гази целу Европу, па затим и цео свет;

„енглеска политика равнотеже“ налази се у недочини, јер нема партнера, којега ће моћи да истави Совјетском колосу; Француска је неспособна за то, а она — Енглеска — такође, па када би чак и била способна, то ипак не би никада учинила, јер то није у духу њене политike;

зато 30. јануар 1933. године, дан дојака националсоцијалистичке странке у Немачкој на власт, прећутно се поздравља од Енглеске:

1935. године Немачка добија Сарску област и уводи војску, ваздухопловство и ратну морнарицу. Француска негодује, али Енглеска политика је умирује, јер је то и њој потребно:

у пролеће 1938. године Немачка припаја Аустрију. Западне сile и Мала антанта то посматрају, али су неспособне и да реагирају;

у јесен 1938. године, после Минхенског споразума, г.г. Чемберлен и Даладије изручују Судетске области Чехословачке у састав Немачке. Мала антанта ћути;

у пролеће 1939. године пада це-ла Чехословачка. Западне сile и Мала антанта противствују, али на томе се све и завршава. Поль-

ска активно учествује против Чехословачке;

у јесен 1939. године за 17. дана пада Пољска — држава од 35 милиона људи. Она пада, јер по диктату из Лондона, не смее да се споразуме са Немцима. Шест месеци вођени преговори између Француза и Енглеза са једне и Совјета са друге стране нису уродили плодом. Најупрот томе Совјети 23. августа 1939. године склапају пакт са Немачком, јер ју треба подржати — да би се рат започео, а оне треба револтирати — да би се затим рат проширио, а и једне и друге треба уверити да су они — Совјети ју увек слаби и неспособни за рат. И, у томе успевају. Рат почине 1. септембра, а 3. септембра се већ проширује.

У априлу 1940. године пада Норвешка и Данска.

10. маја 1940. године почине рат на Западу. Холандија пада за 4 дана, Белгија пада 27. маја, а Француска — та најбогатија земља Европе и „највећа сувоземна сила“ — пада за 6 недеља, јер 21. јуна и она капитулира пред немачким силом.

Ето све се то одиграва на северу и западу Европе, али то не-ма никаквог стварног одјека у Југославији. Па добро. Узимимо да је и то могуће, јер се то одигравало далеко од нас. Али по-гледајмо шта се за ово време одигравало на југоистоку Европе — у нашем суседству:

Румунија приступа Тројном пакту.

Мађарска приступа такође Тројном пакту.

у јесен 1940. године Италија, противно интенцијама њене савезнице — Немачке, напада Грчку.

Мусолини нуди посредништво Југославији за закључење пакта

између Југославије и Немачке по узору на већ постојећи југословенско-италијански пакт. До резултата не долази.

Југославија успоставља односе са Совјетским савезом, крајем новембра 1940. године оточињу заобилазни преговори између Југославије и Немачке, али се то отеже,

наилази пролеће 1941. године. Свако осећа да су се приближили одсуствени дани у животу Југославије. Али...

1. марта и Бугарска приступа Тројном пакту. Југославија се још увек колеба. Таласи нападају „југословенски државни брод“ са свих страна, а капетан брода и официри на броду не могу да се снажу. Бусола им не ради, а заборавили су, да су је сами та-мо — давно једном за свагда били утврдили у једном правцу. И тако тај дивно и сјајно обожавни брод почине страхито да шкрипи и пуца под ударцима буђе.

ЗА СРПСТВО

Двадесетогодишњи организовани и паклени комунистички план о уништењу српства као најотпорнијег, најжилавијег и најживиталнијег елемента на Балкану, данас се најбоље манифестије у комунистичко-партизанским постојећима српским крајевима.

Стотина хиљада опустошених српских домаћинстава и милион поубијаних најбољих српских синова, говоре данас јасно о овом кобном јеврејско-комунистичком плану, на којем сарађују сви страни и домаћи непријатељи српства под војством јеврејина Моще Пијаде, робијаша Јосипа Броза-Тита и српског крволока Сулејмана Филиповића, који, као заклети непријатељи Срба, верни овом кобном плану за уништење српства жаре и пале по искључиво српским земљама.

У бившој Југославији, која је била земља без господара, или, боље речено, земља са много господара, са владама од слабог ауторитета у народу, окићена принципима лажне демократије, био је подесан терен за разорну, противудржавну и противнародну акцију свих антисрпских и интернационалних елемената, којима је било омогућено да, благодарећи лажном либерализму, вршијају и припремају ово што нам се сада тако јасно манифестије у свим нашим крајевима.

По кобном противусрпском јеврејско-комунистичком плану прво је требало изиграти и уништити све српске ауторитете, оскорбивати српску историју, исмејати све српске светиње, да би доцније, после овог обављеног посла, поставили принцип нових, раније код нас непознатих, на-

У ПРЕДВЕЧЕРЈЕ СЛОМА ЈУГОСЛАВИЈЕ

(Наставак са 3-те стране)

У припреми једне војске за рат не учествују само војне стаreshine. Међутим сматрано је баш обратно, а то је заблуда, из ксје ни данас још многи не могу да се извуку. Сирима државе за рат обухвата сав духовни, физички и материјални живот народа, везан за његову традицију, политичко и социјално уређење државе и васпитање народа од колевке па до гроба, тај васпитање од мајке и оца, од сеоског учје, па преко професора до самог васпитања друштва. Зато наш народ није ни био у 1941 години спреман за рат. Зато војска из овог рата није могла ни да се пореди са оним из балканских ратова. А за ово — криви смо сvi.

Народ југословенски није био уједињен. Између Срба и Хрвата постоје разлике, али уместо да су се оне изглаживале, оне су кроз несрећени политички живот само још више продубљиване. Држава и војска су наследиле традицију Србије и српске војске, али народ то није могао. Међутим сама традиција „на папиру“ није нам могла помоћи, јер они, који су традицију требали да пренесу и на данашњу генерацију највећим делом су пали у прошлом рату. Материјалистично схватање живота под утицајем западне културе овладало је нашим народом и упропастило га је.

Ето, то су главни чиниоци, који су активно учествовали у предвечерју нашег државног и народног слома. Не рефлектирали су то, да смо све обухватили, а и у немогућности смо већ даца да то и учинимо. Историја и народ даје свој суд и овим догађајима у своје време. Нама је сада био циљ, да укажемо на једно немогуће стање у предвечерју толико одлучујућих догађаја по српском народу и да апелујемо на њега, да из ових догађаја извуче појку за будућност, која би се могла изразити народном изреком: „У се и у своје кљуце.“

Дан. П. Ст.

У СПОМЕН МИЛОША МАСАЛОВИЋА — ХЕРОЈА И ЧОВЕКА

Бањеvo, марта

Добротворци Првог пукка Српског добровољачког корпуса одржали су комеморативну академију трагично погинулом Милошу Масаловићу. Комеморативној академији присуствовали су окупни начелник пуковник Драгомир Лукић, као и многобројно грађанство. Академија је била преношена преко народног инсталованог звучника, тако да су предавања и рецитације слушали и припадници Првог српског добровољачког пукка и припадници Српске државне страже. Академију је отворио капетан Мићешвић, командант Првог пукка СДК. Поред многобројних речитација, посвећених покојном Милошу Масаловићу, одржao је врло успело предавање просветар Првог пукка СДК Драгољуб Славковић, који је у свом говору ре-

као: „Милош Масаловић је био Србин који је искрено волео и љубио Отаџбину своју. Та искрена љубав долазила је до изражаја нарочито она када се сусретао са својим ратним друговима, нарочито онима из свог митраљеског одељења. Са њима је он у своје време делио и зл ои добро и за време овога времена, али ће у њој бити и таквих које ће поколењима казивати како су најбољи међу најбољима несебично и свесно жртвовали своје животе за спас, појво на живот и бољу будућност, српског народа, бранећи то право од многобројних не-

пријатеља његових. Једна од тих страница, светла али уоквирена трновим венцем, носиће наслов: Милош Масаловић, пуковник, ратник и носилац најуших признања Краља и Отаџбине, Шеф Кабинета Претседника Српске владе за време тешког срдања, мучки убијен од непријатеља спасења рода српског. Али, испод тога налазиће се редови његове жртве, скромности, јунштва и мучеништва. Лако је били јунак тренутно, али бити јунак и човек кроз цео живот, то је тешко и претешко, а Милош Масаловић је био такав кроз цео свој живот.“

Затим просветар Славковић износи укратко биографију Милоша Масаловића пе затим ка-је:

„Говорим вам о јунаку Милошу Масаловићу, који је као крмар на српском броду званично и опомињао српски народ указивајући му на опасности које му прете и долазе. Тужна ће бити страница ишче историје овога времена, али ће у њој бити и таквих које ће поколењима казивати како су најбољи међу најбољима несебично и свесно жртвовали своје животе за спас, појво на живот и бољу будућност, српског народа, бранећи то право од многобројних не-

говорио је: „Због ових сунце греје, а не због нас.“ Његови посетиоци су најчешће били сељаци и ратници из његове ратне јединице. Оличења племенитих осећања и схваташе своје дужности красила су покојног Масаловића. Али, њему не би суђено да у нормалним и мирним приликама до краја свога живота скромно, у тишини, служи своме народу. Страховита бура светског ратног пожара, захтевајућа је од Милоша Масаловића да и свој живот узда у темељ спасења и исцељења народа српског. Смирено и кротко да га је мајци Србији изнад свега. Дао га је без роптања и без страху.

Ето, под таквим околностима завршио је светло, честито, јуначки и мученички свој живот Милош Масаловић.“

Затим је Гојко Табаковић, добровољац, рецитовао песму „Пали херој“, коју је сам испевао и посветио покојном Масаловићу. После тога добровољац Ђорђе Ковачевић препродуковао је говор покојног Милоша Масаловића, који је он пре годину дана одржао на великом народном збору у Мионици, а који је био намењен његовим друговима. На крају је говорио Мирољуб Младеновић, добровољац, о теми: „Ко је убио Милоша Масаловића?“

ПОСЛЕ ТРИ ГОДИНЕ...

Један осврт на црногорску омладину

Октобар 1940. године... У аули једног факултета универзитета у Београду ври као у кошници. Попуњавају се молбе, лепе таксе. Врши се ушије... У секретарској канцеларији три Црногорца истовремено предају своје молбe. Секретар се смешка:

— Један Црногорac — Црногорac, један Црногорac — Србин, а један Црногорac — Југословен.

Три Црногорца пишта не одговарају, већ без речи излазе и сваки се упућује у своје друштво.

28. марта 1941. године... Јуче је у Београду био буран дан. Црногорac — Црногорac водио је једну групу мешаног друштва, посебни на њеном челу транспаренте са написима: „Боље рат, него пакт!“ — „Војска с изродом!“ — „Савез са СССР!“ итд.

Кличући неуморно другу Стјаничу, раднику-мученику и спу и чекићи.

Остало два црногорска студента шетали су се кроз масу, слушали говоре првених трибуна са Врачаром и Вуком споменика, читали летке баџане из авиона и посматрали подивљајуће „подвиге“ несвесне масе, иза које су стајали агенти српског и британског посланства.

Данаос је 28. марта. Сва три Црногорца налазе се у великом анфилади. Професор који по разспореду има предавање неколико пута се појављује на врату и враћа у своју радну собу. Катедра је заузета. За њом је Црногорac — Црногорac. Он држи ватрен говор:

— Једна влада је оборена. Ми смо је срушили. Дошли је друга. У њој су сакупљени стари добри познати реакционари који хоће да нас сруче у незаситне чељусти енглеског империјализма! Ми хоћемо и њен пад. Хоћемо да се Југославија стави под

заштиту социјалистичке тврђаве, СССР-а. Хоћемо мир — нећемо рат!

Једна шака студената не штеди своје дланове. Из последњег реда чује се глас Црногорца — Југословена:

— Ко сте „ви“? У чије име говориш?

— Говорим у име комунистичке партије Југославије.

— Хвали Богу! Двадесет и три године не хтедите признати да сте комунисти. Говорили сте да сте демократска народна интелигенција... Јуче ше викали: Боље рат него пакт, а данас: Хоћемо мир нећемо рат... Пакт је погажен. Шта хоћете сада?

Наставде гужва. Један студент примаче се Црногорцу — Југословену, док је други отвара врат:

— Напоље буржоазио!

Црногорac — Србин седео је у првом реду. Колебао се, да ли да изађе на говорницу, или да иде кући и спрема рзнац за нове задатке, пред које ће га суја ставити Отаџбине. Зар да говори сада када је све касно, кад је говорио када је требало говорити? И он се упути кући...

Догађаји који су после рата стихијском снагом уздрмали наш

народни организам ставили су се три студента из Црне Горе пред велике и тешке задатке.

Црногорac — Југословен и Црногорac — Србин ставили су се на страну националног фронта, на страну народа и Отаџбине. Онај трећи нашао се у шуми, код Тита и Маше.

Двадесет хиљада попаљених и порушених домаћина, педесет мртвих Црногорца, болови, патње и страдања мученичке и јуначке Црне горе која су јој нанели одрођени синови, удружене са белосветским олошом иза која се крију све срби, све заклети непријатељи Српства, уздрмали су савест младих црногорских комуниста. И поред тога што је био члан компартије и комесар једног комунистичког одреда, он се предао једног дана националистичким борцима свог родног места и ставио им на расположење све своје снаге. Данас он говори на радио Цетињу и обраћа се својим некадашњим друговима, позивајући их да престану са злочинима према своме народу, јер ће их у противном сустини казна и божја и људска.

Ц. О.

Министар Г. Богољуб Кујунџић је дочекао на Београдској станици нови транспорт заробљеника

Сл. Н. К.

СРПСКИ ДОБРОВОЉАЦ

ИСТИМ ПУТЕМ, ИСТИМ ЗАНОСОМ

У ове дане кад се навршава трогодишњица наше катастрофе, српски добровољци смеју да стану светла образа пред суд историје свога народа. Њихова борба отворена је књига.

После једног кобног рата, безумнички изазваног, српски род се нашао у приликама у каквим се никад ниједан народ у историји није нашао. То данас доказивати и објашњавати није, извесно, потребно ни слепом ни глувом. И ови су се у то већ могли да увере.

Кад смо се, изгубивши државу и све што је с тиме у вези, под јесен 1941 нашли у ситуацији кад смо врло лако и врло брзо могли изгубити и жив преостао народ, на позив великог родољуба генерала Недића сарстали смо се без предомишљања под његову српску заставу да му будемо верни и неуморни сарадници на спасавању Српства и његову оспособљавању за будућност. Мало нас је тада било, тек неколико чета. Пред нама је био страховит и језив противник, а око нас цео пролом неразумевања, несхватања, несвести, паковерности, лакомислености, лудости и беспуђа.

Али Бог нам је дао огромну, ничим поколебиву веру у душу да идемо једино исправним путем, путем истине за коју се исплати и мрети, а у срцу нам је букала безмерна љубав према родној груди и мученичком народу српском, који је својом многовековном историјом доказао да је достојан живота. Вера и љубав дала нам је орловски поглед на сва збивања и код нас и око нас и ми смо још онда могли да видимо или да бар назремо и многе ствари које је тада дубоко тамо прекривала.

Шта су видели српски добровољци одмах с почетка своје борбе кад је владало још скоро тотално слепило? Поновићемо ове неке ствари само у најкраћим потезима, само ћемо потсетити јавност на оно што смо говорили, тврдили и проповедали у безбрз речи, изговорених и написаних (оно што је написано остаће сачувано и за позне историчаре).

Видели смо, пре свега, да ће овај рат дugo, дugo трајати.

Кад смо то говорили и писали, огромна већина из нашег друштва, у првом реду они школовани и учени не само што су сасвим супротно тврдili, не само што су се нама смејали и потсмењивали него су нас и ради тога често најлогорднијим именима називали. Какве нам све епитете не даваху! И цело јавно мишљење наше падало је под утицај ове супротне стране. Ми се, међутим, нисмо поколебали. Тврдili смо неуморно да се рат брзо саршти неће него да ће дugo трајати и на то смо стално народу скретали пажњу и преклињали га да о том, као врло важној чињеници његова спасавања, води најстрожег рачуна.

Време је нама дало за право. На оне што су супротно тврдili, у првом реду на оне учene и школоване, пада пуна одговорност пред историјом за све не-

прилике и губитке које је, због овог питања, наш народ имао већу њима, њиховом гледању и предвиђању.

Знали смо одмах и тврдili смо без престанка да Совјетија није словенска Русија него да је то борбеница сатрапија. И говорили смо увек да српски народ отуда нема ништа добра да очекује већ само зло и чемер. Велик део нашег друштва, нарочито они школовани и учени, па чак и тавчи за које се то никад није могло очекивати, говорили су и проповедали народу сасвим друго. Говорили су народу да Совјетија више оно што је некад била, да је «комунизам еволуирао», да су тамо «потиснути јевреји», итд. итд.

Догађаји су нама дали за право. Свуде где је српски народ на сопственој кожи осетио не само власт него зада партизана постао је заклети душман комунизма, плаши га се као куге и готов је да с њим води бојбу до истраге па ма како се одсад држали «напредник» школовани и учени и сви они што подеље у замаху црвене ажлае политизацију и неуморно удобно и сигурно живе. У крајевима где је српски сељак имао више послова с комунизмом и његовим бандама, у Ценој Гори, у појединим деловима Лалмације, Херцег Босне и већ Русија се више не смеше поменути без опасности а да главу не изгубите од првог правилног православног Србина који је некад у Русији гледао исто, ако не и више, него у Србију.

Због обмана и заблуда о комунизму и о Совјетији која је, као што тврде «напредник» и дисcretno плаћени, «много еволуирала», много је страдао српски народ, још увек много страда и још ће страдати. Одговорност за то пада на све пре него на српске добровољце чије су суборца и претставнике и пре овог рата и клеветом и метцима гађали црвени и њихови симпатизери, а који су, чим је у српском народу црвена ажда показала чељуст, с њоме ступили у одлучну, некомпромисну борбу и у тој борби дали толике жртве у крви својих храбрих и светлих првобораца.

Знали смо одмах и видели смо јасно да су све наде у неку енглеску помоћ пусте жеље, шимере и да од тог ништа бити неће исто као што ништа није било ни са оним «гарантијама» за време самог трајања нашег несретног рата. То смо отворено говорили и писали, то смо неуморно проповедали своме народу. Многи други, у првом реду они «напредник», школовани и учени сасвим су супротно говорили, још више шаптули. Енглези, Енглези, Енглези, сад ће, долазе, Лондон јавио ово, Лондон јавио оно, Черчил каже једно. Иди каже друго, Харисон треће... Нас оптуживаху пред народом зато што смо му говорили да се узда само у се, да се не осврће на страну и да је десно, и сипају на нас најсрамније кlevete. Нисмо се ни тренутка колебали, није нам пак било и болело нас је, али та

богаја је била према оној што смо се осећали гледајући и преживљујући како насртени српски народ још више и још ће страда ради енглеске болести и свих оних заблуда које су му англофили — англомани подржавали, потенцирали...

И овде је време нема мало за право. Енглези нису дошли. Ниједна њихова реч, ниједно њихово обећање није испуњено. Оставили су нас и треснули и горе него на цедилу. Најзад су нас, прво преко спикера радио емисија и малих агената па најзад преко савог Черчиле, његове породице и целе силе своје излучили бандиту Титу, почели су да помажу партизанске банде свим средствима да докусуре преостале Србе и на крају, кад су отпор приметили, стали су да ломе, учењују, компромитују и наше националне светиње. После толиких горких искустава, после толиких жртава српски народ почeo је да гледа сопственом главом, али су та искуства тешко плаћена, а та нас је горка чаша могла мимоићи. За то српски добровољци нису криви, на сасвим супротној страни почива тешка одговорност пред историјом.

Од почетка наша борбе видели смо јасно и о том смо неуморно говорили и проповедали: да српски народ у данашње време има само један могућ, један сигуран националан пут који га може у свим тешкоћама и невољама да спасе и одржи у данашњици и сачува за сутрашњицу. То је пут који је трасирао генерал Недић и којим су без резерве, без колебања, неустрашиво, не жалећи напоре, патње и жртве, пошли и којим до краја иду српски до-

брволовци. Све је друго, стално смо тврдili и писали, беспуђе и странпутица. Други су другчије говорили, другчије проповедали. До чега су нас њихови путеви водили и у што нас и данас све не доводе, о том је сувишно сада говорити.

И у овом случају нама је време дало за право и све што даље одмичемо све ћемо више права да добијемо. И за беспуђа и странпутице ми не сносимо нити ћемо сносити одговорност пред историјом. Она је већ тешко обележила сасвим супротну страну...

Наша борба после кобног рата за свој народ отворена је књига и ниједне странице и ниједног ретка из те књиге ми се не плашимо. Мирне душе примамо суд историје и ведра, уздигнута чела истим путем, истим заносом до пошљетка настављамо свету борбу за народ и отаџбину.

С. Д. К.

Мртав орао

Сени генерала Милоша Масаловића

На поносној горској хриди
Што облаке тучне пара,
У слави се својој види
Мртво тело ораја цара.

Јарко сунце у свом сјају
Зрацима му грли ране,
А у мраку пир спремају
Лешинари, црне враче.

Друзи, орли сузе роне,
Орлића се чује цика,
Ал' у груд'ма срца звона
Челик срца осветника.

Филип Ј. Ђукановић

СЛИКЕ И ПРИЛИКЕ...

Одмах негде после светског рата знао је да пласира своју политиканску умешност. Иако недоучен ћак — матуру зрелости у достављачкој служби разноразних клика и политика он је положио још за време самог светског рата — у круговима неуких, површних и сасвим некултурних политичких ћилкоша и лидера са великим претензијама могоје је често да бриљира и да прави утисак „мудрог“ и врло спретног саветодавца. Као такав мењао је господаре, режиме, погледе, пријатеље, све је мењао сем једнога: жеље да стално добро живи, да ништа не ради и да ни зашто не сноси одговорност. Сви га знају као лажца и непоузданог, али ипак многи с њиме разговарају и с њиме се консултују. Судистије последњих времена, ма колико он врда и вешто плива, неће га моћи да заобиђе. Биће постављен

на право место и приказаће се у пуној светlostи његов више мрачни него тајанствени лик.

Рудолф Бићанић, јеврејин, привредни „структурник“ из режимске ере у очи наше пропasti, поново се јавља на сцени. Истујио је, као што је јавила штампа, са захтевом да се блокира новац „југословенске“ Народне банке у иностранству за Тита и његове банде. Колико је била ниско пала наша предратна политика ништа друго не треба знати него то каквом се типу и разбојнику могло поверијати да руководи најважнијим привредним установама у Београду и да буде главни посредник између наше домаће и иностране привреде!

Онај Харисон опет се јавља преко лондонске радио емисије и даје нам савете како да се држимо. Разуме

»ТВРЂАВА«

СТИХОВИ НОВОГ ПОКОЉЕЊА О БОРБИ СРПСТВА У ДАНАШЊИЦИ И НОВОМ ДОБУ КОЈЕ ДОЛАЗИ

Ових дана излази из штампе велика збирка добровољачких песама, под насловом ТВРЂАВА. У ову збирку ушли су песме наших бораца, који су у тој досадашње борбе, сарађивали у „Нашој борби“, добровољачким страницама „Српског народа“, као и најбоље песме из наших „Зидних новина“.

Ова збирка добровољачких песама доноси прилоге: Драгутина Атанацковића, В. Бебића, Живадина Богдановића, Мила Вујновића, Зорана Гордића, Боривоја Драгашевића, Филипа Ђукановића, Драгана Ђурића, Мирка Живановића, Живорада Илића, Јована Јованчевића, Среће Југовића, Вукадина Кецана, М. Косовца, М. Кулића, Љ. Јањића, Александра Ловре, Јубомира Марковића, М. Матејића, Митрофана Матића, И. Милачића, Предрага Милићевића, Ратка Обрадовића, Светомира Пауновића, Александра Пашића, Душана Пејчића, Владете Петковића, Јубише Ракића, М. Ратковића, И. Смиљанића, Раствка Станишића, Драгутина Стефановића, Т. Стефановића, Гојка Табаковића и Властиимира Ђеловића.

Препоручује се просветарима свих добровољачких јединица да у што скоријем времену обавесте Васпитни отсек при штабу Српског добровољачког корпуса, о количини примерака које ће поручити за припаднике својих јединица.

Лик српског добровољца
(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

И мртви заједно...

Ових дана навршава се пола године од смрти Милоша Војновића, команданта Четвртог батаљона СДК, који је пао у Сечој Реци, и његовог друга и верног сарадника Србољуба Павловића, који је, неколико дана касније, погинуо код Севојна. Тако су трагично пала ова два јунака и вitezova, нераздвојно везаних дубоким и оданим пријатељством и другадством, заједничком борбом и једном идејом.

Далеко је већ онај дан откада су они понели свој претешки крст напора и патњи, кост страдања и жртве; давно је њихов живот био преоптерећен тешким бременом дужности и служења. Нису хтели уживања и задовољства, у којима умиру њихови несвесни и несавесни вршњаци. Нису хтели лаке низбрдице проводи. Снажном ногом кроћили су у живот, тражећи борбу, летећи из победе у победу, из славе у смрт. Такав је био њихов живот, јер нису могли подносити смрт и задај, који су кујили домове Србинове. Зато је и крај њиховог живота такав.

На путу њиховом, није било двоумљења нити колебања. Препеке и сметње рушиле су се пред њима, под снагом њиховог налета. Трагична и болна судбина српског народа давала им је неизмерне снаге за нове подухвате и нова прегнућа, „Победа или смрт!“ — ова лозинка коју су кроз столећа безбройни легioni палих својом крвљу исписивали на својим заставама, била је лозинка и Милоша и Среће. Болje је пасти у сјај и слави него живети кукавички и срамно. И они су пали.

То је тражио од њих и њихов завет. Били су положили заклетву Краљу, Отаџбини и своме народу и нису изневерили крв палих другова, нити порекли своје јуначке речи. Зато су и изгинули.

Њихови животи нису припадали њима. Њиховом крви и њиховим животима нису располагали њихови разуми и њихова срца. Они су били свесни које могао располагати тиме. Зато њих данас и нема међу нама.

Милош и Срећа нису се упознали одавно. То је било почет-

ако се не спасе народ, онда ли диплома Србољуба неће ништа користити. Данас ти то поготову могу тврдити, јер се налазимо на врхуницу анархије и беззаштћа, које носи рушење свега и на крају води масакрирању нашега народа. Ако се томе не стане на пут, а лек постоји, неће ни моја ни Твоја лепа видети сутрашњице.

Ја сам се ставио у службу народа из најидеалнијих побуда и ако немам толико подлоге као рођени Србин. Код мене није само то што сам за жену узео Српкињу, коју волим и обожавам, и што имам дечицу Српчад...

У западној Србији, нарочито у Округу Ужицком, па и преко Дрине, име Милоша Војновића

Милош Војновић

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

постаје славно. Име Србољуба Павловића није се исто тако одвајало од његовог. А када су 1942. године нове избеглице почеле прелазити преко Дрине, напуштајући своја разорена огњишта и запаљене домаћине, они су били први да им са добровољцима пруже помоћ. Данима и ноћима, као анђели чувари, лебдели су над њима. Они су им били и лекари и хранари.

Крајем 1942. године студенти добровољци одлазе за Немачку. Србољуб и против своје воље добија стипендију, али неће да иде. Он неће да остави свога команданта и своје другове. Он хоће да остане у Србији и да са својим друговима дели народну судбину. Али његове старешине и његова мајка захтевају да ипак оде. Он их је морао послушати. Србољубов одлазак тешко је погодио Милоша. „Срећа је отишао, — пише он у једном писму, — и тако ми је отсечена десна рука.“ У другом једном писму, он каже: „Ако одем на други свет пре времена, онда то ће бити само зато што нема Србољуба крај мене...“

За Србољуба је боравак у Хайделбергу био готово мучење. Као што се је осећао тих дана, најбоље се види из писма, које је 28. фебруара 1943. године, писао своме Претседнику и Учитељу, а које није послao:

„Али ни утиси, ни удобан живот којим сам ја овде почео животи, нису могли победити моје сазнање. У мени је кључала још крв загрејана у борби. Ноћу ме трзали слике из далеке домовине. Виђао сам мајке и децу, како гладни, голи и боси, пружају руке Србији. Морао сам са стола да склоним фотографију „Мајко Срећа, помози“, коју ми је пред олазак дала моја мајка, а коју је мој комадант снимио. Веровао сам да то на мене утиче. Али тада слике мојих другова почеше да ми долазе у свест.“

„Знам да ћеш ми, мајице, веровати да је то за спас заједнице и овога напађеног народа. Јер

Гледао сам у патње и муке њихове. Гробови оних који су пали нису ми дали мира. Осећао сам се као бегунац, још више, као Јуда. Нисам, признајем, могао победити моје сазнање да моја домовина још крбави, да се згариши још пуше, да моји другови још падају, а ја, далеко од свега тога, у удобној и топлој соби, спремам каријеру учени, да бих добио лекарску диплому, издржавајући се од новца, који моји другови плаћају крвљу. И ја сам требао остати далеко од тога четири или више година...“

Какво витештво и каква племенитост.

Сада се сећам и оних дана када је Србољуб ступио у добровољце. Он је пошао у оној првој стотини, коју је предводио храбри и славни Будимир Никић. Нико од његових није знао за његову намеру. Тек на дан одласка он је обукао униформу. Своје цивилно одело и непотребне ствари дао ми је у једном кофери, гејрерићи.

„Тек када будем напустио Београд, однеси ово кући, и мами и тати речи куда сам отишао. Кажи им да нећу бити у борбеној јединици, већ као санитет...“

У марту 1943. године, Србољуб је поново у Србији. Он је поново са својим командантима. Неврмно раде, без сна и одмора. За њих нема ноћи. Хтели су да буду на сваком месту и да сваком помогну и саветом и делом. Ујутро са политичке и економске прилике у земљи бивале теже, утврдиле су они све вишег запињали. Час су били у Ужицу, час у Београду, или пак у Босни или Црној гори и Херцеговини. Стизали су свуда. Њихова снага и енергија као да је била неиспрена. Било је понекад и момената малодушности, очајања, душевне депресије, али они су побеђивали све те тешке моменте духовне слабости. На њима су се још више калили. А увек, и у добру и у злу, били су нераздвојни.

Али једног септембарског дана, ипак су се растали. Милош Војновић је погинуо. Само је случај хтео да и Србољуб не буде крај њега. Али судбина их је поново зближила. Осам дана касније пада и Србољуб Павловић. Поново су били заједно. И њихова тела данас леже заједно на ужицком гробљу. Мајка Србољубова није хтела да сахрани сина крај његовог оца, већ крај његовог мртвог друга и команданта.

„Нека за увек буду заједно. Живе их нисам могла раставити, па зашто онда мртви да не буду један крај другог...“ — рекла је ова мајка хероја.

М. Ј. Пропадовић

У добровољачким јединицама псовка је забрањена и књижњива. На слици: »Суд тројицек у I. батаљону III. пук прави списак оптужених због псовке. (Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

У касарнском кругу

Шабац, марта

Лепо је речено да часови разнодневне уреде увек преброде умор. Ма колико да је јуве била жестока борба коју смо водили, данас ћемо опет бити освежени оним истим полетом ако не допустимо да нас обаспу бесмисленим видицима салонске омладине и животом буржоаских креатура без морала и чести.

Рад на културном подизању добровољаца

Од дана кад су добровољци знали само за терен, строг касарски живот и војничку дисциплину, не раздавају нас много времена. Да би удовољили интересима српског народа и народне заједнице, некад је пред свима нама, на сваком месту, лебдео само један циљ: да се помогне свом напађеном народу. Оnda се заборављало на све, па и на своје најближе и најдраже.

Данас је већ другојачије. Кроз живот добровољаца не провлаче се само искре самоодрицања и тегоба. Истина, оне још и даље светле истом јачином као и у првим данима, али се, уз то, ради на томе да се у пуној ме-

ри посвети велика пажња културном развоју добровољачких пукова, укључивши ту и новоизмјењене регрутете — сеоске омладинце из разних крајева.

У циљу разних мера које улазе у састав акције на просвештивању добровољаца III пука у Шапцу у задње време дају се два пута недељно биоскопске претставе, понедеоником и петком, које наизменично посвећују добровољци свих четири батаљона. Добровољци пријатно користе своје слободне часове. Увек се нађе понеки који ће најкрајим путем инсценирати нађену могућност за правилним искоришћавањем слободног времена. У случају да недостају музички инструменти, убрзо се образују четни хорови. Ако неко зуџне макар нешто да се спреми тај и тај комад, већ сутра нађе се могућност да се на првој добровољачкој академији прикаже. Можда ће то некима изгледати немогућно, али, код нас, и оно што изгледа немогуће и неостварљиво, постиже се преданим радом и другарством, заснованим још у првим данима борбе, кад се и последњи залога хлеба делио на равномерне делове, братски.

Музичка чета III пука заузима посебно место у свакодневном животу добровољаца. Врло често, скоро сваке недеље, у касарнском кругу I батаљона чују се звуци народног кола и добровољачких корачница. Тад заигра и старо и младо. Млади регрутите из Мачве и Подриња, разуме се, највише „уситне“. У војничким цокулама некако теже иде, али пак се сналазе...

Зато ће сутра егзерцији изгледати некако лакши и сношљивији него обично. Правилно искоришћавање слободног времена подиже унутрашњу снагу војника.

3. С.

Капетан М. Благојевић с једним виз легије најмлађих...
(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

Рукописе за добровољачке странице у „Српском народу“ слати на адресу: Штаб Српског добровољачког корпуса (Васпитни отсек), Милоша Великог бр 7, Београд.

ПРВА ТРИЛОГИЈА ЈАДНИКА

Последње године XIX века, 1899, Светолик Ранковић, млади наставник богословије, пуном паром на домаку смрти — пуном паром написао је и свој последњи роман.

Као Горски Цар, као Сеоска Учитељица, и Порушени Идеали донели су српској књижевности један оглед — оглед о бесцјелности живота.

Са три романа у црноме плашту, са три на душак на уснама Бола, Светолик Ранковић — опишујући природу као шару, а не као извор сазнања, опишујући друштвени нагон као неправдама истрошен, а не као преглештвом орошен, опишујући савест као опсену искуства, а не као реч ванчулну, реј бесмртних уста — лагано али сигурно, наставнички сплетен у горке односе среће и врлине, сам себе је увео у етички теснац — бесцјелност.

Отуда сва три романа, три грактања и у њима све на избор хайдуци-крволоци, учитељице-предубилице, свештеници-самоубице: отуда нарицања о промашњости, о јаповости, иначе добро храњених, добро појених људи: отуда кумуна слика света као раскошна без добра, без истине, без правде:

«Хеј, станите ви, вечни трудбеници, што не знate ни за један час одмора; и ви са намрштеним челима, са лицима унакаженим страдањима и патњом: и ви, јадници, што изгубисте образ и поштење удварајући се силимима...», станите овде уз ову велику и непроменљиву истину, прочитајте вечну реч на овом окамењеном лицу и умирите срца своја!»

(Сеоска Учитељица) Залажући се и срцем и душом да галерију српских јадника створи, Светолик Ранковић је све своје честите снаге трошио на путу од учитељске омилитике до учитељске реторике, а не, како се то жели да претстави, на путу неке социјалне критике.

Како што тужни ал снажни чемпрес не расте тамо где се пропагандом плаче, ни Ранковићеве такозвани «реални назори» не убеђује нико узбуђује, јер за праву, животну срж, није му био дан онја изворни, онај урођени, онај здрави, онај срећени, онај вуковски, онај змајевски, онај свакој недаћи дорасли — онај народни раззор.

Јер, у земљи, у чијој се старој књижевности налазе снажни узлети самоодрицања — искуства високе мистике; у земљи, у чијем се народном песништву налазе снажни узлети самообрицања — искуства високе етика, Ранковићеве тужбалице и нарицања, иначе честите и смеле, ипак својом суштином, потекле из врела пристрасне дневне штампе, саме себе своде, не на етику и мистику животне горчине, већ само и једино на опште огледе о правној држави с бесправним радњама.

Отуда Ранковићева болна самонарицања свакако су књижевна стварност, али зато нису уметнички реализам.

Јер, прави, уметнички реализам је животна вера да светом господари мера, да су на стражи и жалост и радост, да свако знати има своје зато, да случајеви пролазности извиру и увиру у струје закона бескрајности.

Реализам је животокружни архаизам.

*
Од XII века па до данас, први српски писци, индивидуални или социјални, увек су наговештавали опште потребе целине — из њих је било извorno врело. Од XII века па до данас, први српски писци, индивидуални или социјални, увек су у стваралаштву оставили верни биолошким условима имагинације — из њих је било оно што се сваком сило.

Тако у мистицизму.
Тако у реализму.

Светолик Ранковић и у Горском Цару и у Сеоској Учитељици и у

СРПСКИХ ПЕСНИЧКО ДЕЛО ДРАГОЉУБА Ј. ФИЛИПОВИЋА

Рођен пре 80, умро пре 45, проживео свега 35 година, сељак из Моштанице, с подмуклом бољом у просима, с хајдучким покољом у породици, иако доста далеко од такозваног европског уметничког писања, ипак је честито и исправно осетио: и како је стваралаштво озбиљна, унутрашња, духовна радња, и како је права књижевност, баш као и наука, баш као и филозофија, баш као и традиција — сила.

Сила, чија се примена везује за саму будућност разумног бића; сила, чија се визија лепог херојског баца да изнутра, у сржи, обавија крви и земљу хероја. Готово целу своју поезију везао је за најчујну традицију.

Потстrekавајући нашу народну фантазију, он је будио пуну националну гордост. Цео његов рад изаткан је из народне душе.

Али, и ако је он узимао мотиве из народне песме, која му је заправо била узор, његова поезија ма да у десетерцу испевана није епска, него по јединствености свога ритма чисто лирска са емисијентним одликама.

Филиповић је у нашој последњој поезији представљао једну од најоригиналнијих и можда, најсимпатичнијих личности.

Претерана скромност овог песника, можда је једини разлог, да је он за живота остао недовољно истакнут. Филиповићево песничко срце умело је да затрепери на најмањи помен косовских светиња и одмах је било у стању да нам пружи једну драгоцену песму, одличну по форми, а јединствену по музичи и јачини израза:

Ко брег срушен лежи јуначина,
Брци рапе на грудима крију,
Модри прсти црну земљу рију
Из очију бије помрчина.

Мртви Турици дршку око њега
Лева рука тешки топуз држи.
Мач још крвав бојним бесом
Прижи.

Вук престрављен равним пољем
Бега.

А он киван Пала царству мећа...
Три је смрти отерао сваљен.
Ко-дин божјим громом раскривав-
љен
Мртав лежи Срђа Злопоглеђа.

Он своја песничка осећања не износи као наши остали песници његове врсте, него се као Милан Ракић обраћа својој отаџбини, или попут Милана Ђурчића це-

— 3 —

ишили су на живо одобравање од стране рационалиста, који су пре тога већ прихватили француски грађански законик као последњи израз научних истине школе природног права.

Међутим, против овога предлога устаје одлучно правник Савињи у својој расправи под насловом: О ПОЗИВУ НАШЕГ ДОБА ЗА ЗАКОНОДАВСТВО И ЗА НАУКУ ПРАВА. Ова расправа представљају датум у развоју правне науке, а посебно историје права. Закључци до којих је Савињи дошао у тој расправи удаљили су основе новој историској правној школи.

Професор права и једно време министар за законодавну ревизију, писац великог броја научних правних дела, као што су „Право својине”, „Историја римског права”, недовршено дело, у осам књига, и „Облигационо право” у две књиге, поред других научних расправа, Фридрих Карл фон Савињи (рођен 21-II-1779 године у Франкфурту на Мајни, а умро 25-X-1861 у Берлину) удаљио је нове путеве у проучавању

Поводом једанаестојодишиће смрти

лом своме роду. Филиповић је био увек песнички јако надахнут.

Он је код нас створио најбоље обрасце наше национално-родољубиве поезије. Увек се је држао својих националних симбола и кроз њих износио своју националну осећајност. Из свију његових песама можемо лако запазити шта је песника одушевљавало. У посве сажетој форми он је дао непрегледан уметнички материјал.

Филиповићево сликање људи и догађаја толико је снажно, да човека и после читања фасцинира својом јединственостју и богојављању. Његов „Срђа Злопоглеђа“ изражен је са толико сугестивности и лакоће стила. У њему је дао ванредно снажан израз и савршено успео сликарски потез:

Космат ћурак од медведа сира,
На страшна је огрнуо плећа.
Челна жила на змију те сећа.

У очима замагила бура,
Два му брка ко два тешка лука.
Граће гавран на капи од вука.

То је слика која извире и која страси. Његов је израз сентенциозан, а сваки његов сликарски потез сигуран и савршен.

Његов светли култ је величање предака и њихове јединствене борбености кроз нашу бурну и сјајну историју. То је култ великих српских див-јунака и њихових величанствених подвига, који су увек достојанствено, али славно давали своје животе: „За крст часни и слободу златну.“

Зар није импресионистички дата ова строфа из песме „Мурат“:

Тама... Ноћ је одмакла дубоко.
Султан Мурат будан још не слава
Сан му неда вечне судбе тајна.
Док отуда са поља бескрајна
У муњи се Милош оцртава.

Његова песма „Смрт мајке Јуловића“ нема готово ништа слично са истоименом народном песмом, ни по облику ни по садржини. У њој је изражена цела једна трагедија мајке:

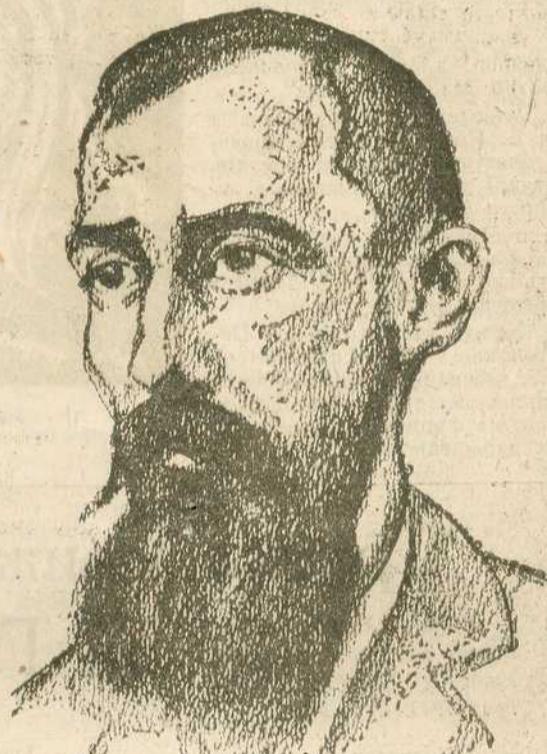
Бледе... Жижак у кандилу трне...
Бошков Ненад у колевци једа.
А на двору све страхије вије,
Урла бура. Пљуском дажда лије,
На бедему седи стражар клеча.

Нема класа. А ваздан су јуче
Пут Косова одлетали врани
Тужни. Стара Југовића клечи.
У срцју јој сузе место речи.
Ноћ. Кроз вечност језде црни
дани.

Нико се није боље од Филиповића уживео у народну поезију и осетио њене јединствене дражи. Са страстним заносом, одушевљен том нашем народном светињом, нашим народним идејама, он је писао велике косовске поезије, које су нацила као сјајни фрагменти наше велике косовске поезије, коју је овјашајао велики песник дао у својим много бројним песмама. Поезија Филиповићева има сјајну песничку форму — јединствену у нашој лирици.

Ретким богатством језика и лепим осећањем за ритам он је дао леп број успешних песама. Све је у његову поезију оригинално, наше и јединствено у нашој књижевности.

Данило Чутурило

Светолик Ранковић

(Цртеж: Н. Б.)

ФРИДРИХ КАРЛ фон САВИЊИ

КАД ЈЕ РОЂЕН ВОЈИСЛАВ ИЛИЋ?

Још у погледу Доситеја то је мало, у најмању руку, чудно: још није, а тешко и да ће бити, утврђено кад је рођен тај „први учитељ српског народа“, после Косова и зачетник праве српске књижевности. Иларијон Руварац, на пример, доказује да је Доситеј рођен 1739. Ж. Поповић у предговору *Живота и прикључења* које је издала Српска књижевна задруга уверава да је то 1744, а Решетар чак налази и 1734 годину!... Признати се морају потомци јер и часни Доситеј, претеча Вуков, остави постместву сопствени животопис, а да не написа најглавнији датум у њему...

Али што се десило са Доситејем, зар мора да се понавља и са другим српским писцима, са онима који су рођени читаво пола столећа после смрти Доситејеве? Уколико је оно било само чудно, јер га правда давнина, утолико данашњи случајеви не смеју да буду чудни, нејасни, несигурни.

Војислав Илић није макар ко у српској књижевности. Војислав Илић није постојао као знат, Сећања на њега су, у почењеју са Доситејем, свасији све жеја. Има и савременика још живих, а тек је четрдесет три године од смрти његовог оца, а осамнаест од смрти старијег му брата Драгутина. Па ипак, нимаје се једно питање: кад је Војислав рођен? Јесте, кад је рођен тај песник који је значио читаву прекретницу у новој српској поезији?

Не слажу се историје књижевности, енциклопедије, професори, црквене књиге. Не слажу се између себе у погледу године рођења Војислављева.

Јован Скерлић је ауторитет... Хоћемо ли му веровати када у својој студији „Војислав Илић“ тврди да је песник рођен 1862 године?... Богдан Поповић је ауторитет... Хоћемо ли и њему веровати кад се слаже у својој класичној *Антологији лирике* са Скерлићем?... И не мисле само они тако. За њима иду писци историја књижевности: Јован Грачић, Анђелић, Савковић итд. Па чак, за 1862 годину „гласа“ и *Народна енциклопедија* у својој деветој књизи. Ова још уверава да је Војислав други син песника Јована Илића, а ми, и ваљда сви гимназисти, да не кажемо сви остали ученици свет, знамо да је Јован Илић пре Војислава имао два сина, Милутина и Драгутина...

Тако уверава ова страна. Значи, постоји и друга страна? Јесте, та друга страна уверава да је Војислав рођен две године раније, 1860! Није то ситница, кад се узме у обзир: да ли је Војислав умро у 32 или у 34 години живота и што та „ситница“ није уочена од оних који су вођили и воде нашу историју књижевности.

Друга страна, то је енциклопедија „Свезнање“ и — један, сада покојни, професор српског језика у пензији. Мањи број, али не треба заборавити да овај пензионер има на својој страни и — црквене књиге, не оне мистичне, већ реалне, са одређеним цифрама.

Године 1926 објавио је у београдском омладинском часопису „Венац“ професор у пензији Петар Ј. Петровић, како је отишао до архиве београдске цркве св. Марка, надлежне за Палилулу и палилуле, и пронашао у протоколу крштених за 1860 годину, да је, на страни 113, забележено 8 априлија рођење Војислава, син на Јована и Смиљане Илић, и да је дете крштено од стране Димитрија Матића, доцнијег министра просвете и црквених послова.

Дакле: кад је рођен Војислав Илић?

Нова свеска „Прасветиног Гласника“

Фебруарска свеска „Прасветиног Гласника“ доноси поред објекта следеће студије:

Говор министра просвете и вера приликом отварања београдског Универзитета

Г. Вел. Јонић, Министар просвете и вера изражава на првом месту захвалност немачким окупаторским властима због отварања Универзитета и гледа у овом акту једну видну ознаку културне аутономије, коју Немачки Рајх жели да омогући српском народу. Затим указује на неке од узрока који су довели до потребе да се Универзитет реорганизује, износећи битна обележја његове реорганизације на којој су сарађивали и сами професори Универзитета. Универзитет не може да спрема „народне непријатеље“, већ мора да ствара „способне и родољубиве школоване синове“. Студенти ће се још у току студија упознавати са својим позивом и биће прићући да положу испите на време. Најважнији од испита који предвиђа ова реформа јесте без сумње пријемни испит којим ће се „нашем народу осигурати морално и интелектуално елитно војство“. Обезбеђена је слобода научног рада. „Али се више не може дозволити да се та слобода злоупотребљава и да се под видом научних истини убацује отров у душу наше омладине...“ „Научни рад мора у првом реду водити рачуна о нашој српској стварности...“

Српски језик као израз српског духа

од Др Стевана Иванића

Чланак је врло значајан, испуњен многим оригиналним запажањима, о нашем језику, и општим погледима на културни живот нашег народа.

На првом месту, писац нарочито истиче у духовном стварању једног народа његове расне, психичке особине. Расне духовне особине једног народа дају увек свој оригинални жиг свему оном што тај народ проживљује и пре лама кроз своју менталну призму, тако да се у културним стварањима једног народа огледају не само спољне околности у којима он ствара и на које реагује, већ нарочито његов оригинални тип реакције, његове менталне особине, његове расне дух.

Овај оригинални расни дух нашег народа, са његовом урођеном склонишћу ка духовном и идеалном, нарочито се огледа у његовој најзначајнијој креацији: у језику, у ком су сажета сва народна искуства. У речима, у њиховим коренима па чак и облицима, огледају се не само душевне особине, већ и погледи на живот и свет једног народа. — На неколико врло занимљивих примера, писац показује оригиналност наше народне психе у односу према другим народима и њену способност за властита духовна стварања.

Духовни лик Богдана Поповића

од др К. Милутиновића

У овоме чланку др Косте Милутиновића дат је синтетичан преглед целокупног рада Богдана Поповића на свим секторима његовог плодне и успешне јавне делатности.

У првом делу свога чланка писац оптава стање српске књижевности у доба када је Богдан Поповић почeo да објављује своје прве критике. Тадашњи наши критичари делили су се, углавном, у три љуто завађена табора. У првом табору налазили су се они критичари који су припадали старој филолошкој школи. Други табор образовале су присталице тадашње итеалистичке естетике, утонуле у метафизичке апстракције и формалистичке схеме. У трећи табор ушли су наши млади позитивни и реалисти који све отвореније исповедају утилитаристичка и екстремистичка стварања.

Одмах у почетку свога рада Богдан Поповић је заузео критички став према свима трима

группама, а нарочито према утилитаристичким схватањима П. Тодоровића. У своме приступном предавању „О књижевности“ Поповић је оштро критиковao утилитаристичка схватања и доказивао важну моралну, висину и друштвену мисију књижевности као један од првих бранилаца естетичких и духовних вредности.

У другом делу расправе писац говори о Б. Поповићу као носиоцу европског духа и европских мерила, научне аргументације и научних метода у нашој књижевној критици.

У трећем делу писац испрво анализа главно Поповићево животно дело: „Бомарш“.

У четвртом делу објашњен је став Б. Поповића према црначкој пластици, црначкој поезији, црначкој музici и црначкој уметности уопште.

У петом делу приказан је Б. Поповић као моралиста и афористичар, као културни борац и друштвени реформатор.

У шестом делу реч је о Б. Поповићу као учитељу и васпитчу нових генерација српске универзитетске омладине, о његовом утицају на формирање нових српских нараштаја.

НИКОЛА БЕШЕВИЋ: ДОН КИХОТ
(оригиналан дрворез)

Српска књижевна задруга за Гетеа

Ј. В. Гете: *Херман и Доротеја. Лирика — Пандора. Књига 302 Коло XLIV*. Београд 1943. Стр. 201.

Српска Књижевна Задруга, у већајном преводу проф. Драг. Костића, издала је Гетеово дело *Херман и Доротеја*, а у високој песничкој обради књижевника Св. Стефановића у истој књизи дата је Гетеова Пандора, као и Гетеови лирски узори, у исто тако зналочку обраду књижевника Т. Манојловића. На тај начин, Ср. Књ. Задруга посветила је највећем немачком писцу примерну пажњу. У истој књизи објављене су и студије Св. Стефановића, Феномен Гете, О Пандори, као

Оглас рег. С.Бр. 2401 од 22. II. 1944

ја, испуњавање живота радом, стварањем, делом. Велики посматрач он је у исти мах и велики стваралац, огромни контемплаторни дух, он је у исти мах заводник и чаробњак животне динамике и животног искуства, животне мудрости и једног мудрачког апсорбовања и савлађивања живота.

Песник-мудрац или мудрац-песник? Не. Он је и једно и друго. И не само то. Он је своју поезију и своју мудрост сву испунио својим животом, као што је свој живот испунио поезијом и учењем. Зато и они који у његовој поезији траже и виде чисту субјективну, непосредну лирику, налазе одједном читаве творе тешке, најтеже мудrosti, а у његовој најхладнијој мудрости најжарјији, често најбољи живот.

Тако тај велики стварац који се за живота још у осамдесетој години заљубио у младу девојку од осамнаест година и тражио њену љубав, и сада још, сто и више година старији но што је онда био тражи љубав младих и најмађих генерација. Ако је, можда, ту ни сада као ни онда не најази, извесно је налази у оним генерацијама које су до Гетеа дорасле и дозреле. Јер до Гетеа дорастају и дозревају поједини људи и поједини народи и поједине генерације, онако како је он сам дорастао и дозревао од животних искушења и искуства младог Вертера до животних мудростi и мистерија другог Фауста.

Др Светислав Стефановић

„Нестрпљиви наследници“ Славомира Настасијевића

Славомир Настасијевић пише правоученије. Настасијевић који у широким гестовима и за цело-купну публику, везујући ситуације за типове, а карактере за касните.

Славомир Настасијевић у својим комедиографским делима има пуно спонтаности, која примењена на сцену лепо успева. Наше ново друштво, мало карикирано, у Настасијевићевим обраћеним одломцима преко сцена, и својим недостатцима и својим манама издашно наслеђава гледаоце. А то је већ неоспорни успех.

У позоришту Славомира Настасијевића развијају се наше домаће невоље, наши домаћи јади, али се у њима налази и лек за њих. Проблеми сујеверја, лакомислености, грандоманије, рђа вог вспитивања, кајшардика и т.д., у обради овога младог писца добијају своје природно на-

— то је неоспорно да је у на-

„Дорђолска посла“ на сцени Центrale за хумор

„Дорђоле, детињство моје да-
нас те више не познаје. Нема-
више твојих узаних улица и ће-
пенака, нема пространих башта
и пољана. Данас нема некадаш-
њих башта, демирли пенчера,
доксата, кривудавих скочачи-
ћа, ћошака и ћепенака. Нема више
оних момака ни девојака, па ни
оне песме...“ тако је започео
своје дело Илија Станојевић о
Дорђолу, којег је сликово и са
пуно хумаора али и носталгије.

Дорђоле кроз више приповедака и
парочито кроз своју „Дорђолска
посла“. Штета што Илија Стано-
јевић није дао више из живота
овог дела старог Београда, а ште-
та је и што није озбиљније схва-
тио свој посао, јер он је и по-
ред тога што је био велики глу-
мац, могао бити и добар писац.

Ми се још добро сећамо оне
данас нестале генерације наших
добрих драмских уметника који
су дали пре нешто више од дес-
ет година премијеру ове коме-
дије. Чича Илија играо је Нас-
ка, велики Милорад Гавриловић
„Барона“, Сава Тодоровић „Чар-
каму“, Шапињић (доцније Ни-
кола Гошић) Болета, Туријски
Аду берберина. Сви су они да-
нас покојни као и многи други
из тога времена.

Успех „Дорђолских послова“
од премијере па кроз више годи-
на био је увек велики, јер наши
глумци воле да играју личности
које су им блиске, а и наша публика
представља комаде који јој дају
оно што она стварно
носи у себи. Али као и у мно-
гим другим областима нашег
стварања и овде је било људи
који су због „свог уметничког
става“ кварили и спречавали ра-
зијање оваке драмске произ-
водње. У нас су се тражиле са-
мо велике и озбиљне ствари, а
„популарној и локалној литератури“
није било места. И тако смо остало само са десетак ова-
ких комада за време од три де-
ценије, а могло их је бити чи-
тава серија. Отуда било је дугих
периода када се шире публика
одбијала од нашег позоришта,
јер у њему није могла више се-
бе да нађе. С оним што се у ње-
му давало она није имала везе,
јер само преко популарних комада шире публика враћа се по-
вратишту.

Као своју прву премијеру по-
ва Дирекција Центrale за ху-
мор пружила нам је обнови чи-
ча-Илијине комедије „Дорђол-
ска посла“, али не онакве какве
нам је сам писац оставио. Већ
сажету у неколико најважнијих
сцена; скраћену, упрошћену, бро-
ву — већ према укусу данашње
публике. У другом делу ове за-
нимљиве ревије, прерађивач г.
Мића Димитријевић смело је и
вешто пренео личности из Ст-
анојевићевог дела у данашње вре-
по којој се све што је могуће

извијем делу Настасијевићевом,
„Нестрпљиви наследници“. до-
бијен још један добар прилог
нашој комедиографији.

„Нестрпљиви наследници“ по
својој обради веома су блиски
проблему уобичајеног кримина-
ла. Настасијевић даје горке пи-
луле завијене у слатке обланде,
али да се не би поверовало у
супротну могућност, он испак
лебди изнад обраде сличних тем-
а, јер се у ствари бори за по-
беду добра. Широка душа она и
стрица Јевте високо лебди изнад
трулежи која се увлачи у нову
омладину и казује да све то и-
пак није тако, да на свету испак
влада добро, шта више да до-
бро побеђује зло и да се добро
узвиши у развоју општег напре-
ка. Према томе, сам овај комад
е обзиром на сврху, морао је на
крају крајева испак мало бити
зачињен животном филозофијом,
јер се у њему у суштини
тражи полет изнад земље, полет
да се уђе међу праве, моралне
љуте.

Што се тиче самог извођења
комада с обзиром на могућно-
стима Коларчевог народног
универзитета и дилегантске тру-
пе студија Националне службе,
успех није изостао. Режија, коју
нам је дао Александар Стојко-
вић, трудали се у целини да нам
дочара пишеву замисао. Иначе,
и у тексту великог комичара. Али
у сваком случају други део ове
комедије најбољи је чин који је
досад написао г. Мића Дими-
тријевић.

Данашњи ансамбл дао је до-
бро ову „шалу“. Његови про-
тагонисти играли су са великим е-
ланом и успели су дати нешто
више од свакодневног и обич-
ног.

Тако је стари Дорђол попова-
оживео на једној од београд-
ских сцена. — т.

R. M. A.

„Селам изгора“ НАЈНОВИЈИ ДЕЧИЈИ РОМАН НИКОЛЕ ТРАЈКОВИЋА

Никола Трајковић већ увекко
заокружава свој књижевни лик.

Он је и приповедач и романо-
писац и драмски писац, а у по-
следње време претежно и деčији
писац. На свим тим књижевним
гранама, Трајковићева зрељина о-
личије пуном даровитошћу.

Седам извора су доман старији
баки о доброти и рђавој мла-
дежи, о њиховим пустоловинама,
о њиховим казнама и наградама.
У њему је Н. Трајковић обрадио
тему, наравно деčију тему, да у
животу владају персонифициране
силе, и да, ко се њима повиније
добро пролази, ко не, наравно
рђаво завршава, па је у вези с
том паганском пристином ис-
преплетена читава једна хумани-
тарна етика власпитних чаролија.

Трајковић сасвим реалистички
описује тај деčији, фантастични
свет, даје му такорећи крв и ме-
со, трудећи се да уметнички са-
влада прве потребе деčије маште
— поуку од пустоловина. У цар-
ство деčије маште Трајковић у-
лази са такозване западне стране,
по којој се све што је могуће

у животу своди на текуће у жи-
воту, с тим да почка и забава
леди имају да надокнаде бообе-
ни животни полет. Јер, још јед-
ног сопског деčијег писца, па
ни Трајковића нису се такле же-
вотополетне приче Андерсену,
тога мага не само песничке љуби-
бави према дени, већ и мага
стваралачког такта импулса, пре-
ма потребама деčијег пасства,
који је својом генијалном фан-
тазијом деčију књижевност за-
за младеж, и по мотивима и по
обради, добија још један испра-
ван прилог: њиме је деčија рома-
ничка.

Седам извора су доман старији

баки о доброти и рђавој мла-
дежи, о њиховим пустоловинама,
о њиховим казнама и наградама.
У њему је Н. Трајковић обрадио
тему, наравно деčију тему, да у
животу владају персонифициране
силе, и да, ко се њима повиније
добро пролази, ко не, наравно
рђаво завршава, па је у вези с
том паганском пристином ис-
преплетена читава једна хумани-
тарна етика власпитних чаролија.

Седам извора нас не бацају у
сјај истоčњачке маште, у потпу-
но стапање „удивителног“ и „оли-
пателног“, али нам за то страну
по страну ређају својствен раз-
вој и напредак српске деčије
књижевности.

ФИЛМОВИ ИЗ ЖИВОТА АРТИСТА ОСВАЈАЈУ ФИЛМСКО ПЛАТНО

Артисти... То је свет за себе. „Летећи“ људи, људи — „топов-
ска ћулад“, људи на жици, на
велосипедима, на слоновима... У-
кротитељи са бичем у рукама и
продорним погледом, кловниви
заједнici у шарено одело и
привидну глупост, љукпке јаха-
чице са оделима посутим звез-
дама, са косом која лепрша...

Мишичаве жене на трапезима,
затим оне које су сишле са трапе-
зом, и на заласку славе, при-
хватиле се увежбања фока,
домаћих животиња и голубова...
То је тај засебан свет. Свет бай-
ке и јаве.

Друмови су њихова домовина.
Они припадају покрету. Путују
од града до града, од вашара
до вашара. Њихове куће на то-
чковима, са минијатурним уре-
ђајем, сведени на најпотребније
зидова њихових напор и краткотрај-
ништа од свега тога. Она не зна
да човек на трапезу стрепи за
живот синчића, повређеног на
путу, да клови, сапличући се на
своје сопствене ноге, у исто вре-
ме брине за жену, која очекује
дете, свакога тренутка.

Артистички живот, приказан
на филму, има посебну драму.
Фilm пред нас износи оба жи-
вота тог засебног света. Онај
под рефлекторима, у блеску и
сјају је онај из кулиса, у већим
стрељањима и бригадама, тро-
значавој утакмици и интригама.

До сада смо видели, за рела-
тивно кратко време, неколико
изразито артистичких филмова.
Пре свега „Арену страсти“ са
љубимцем наше биоскопске пу-
блике, Рудолфом Праком, у гла-
вној улози. Млади дресер коња
постаје чувени укротитељ зве-
ри, и неустрашиво обавља своје
опасне производње. Међутим, ди-
ректор циркуса има кћер, коју
жeli да васпита даље од вар-
љивога сјаја циркусског круга.
Она треба да постане марвени
лекар, студира ветерину, али у
њој побеђује артистичка крв.

У тренутку кад је најпотребнија
човеку кога воли, под ту-
ћом маском учествује у веома
опасној производњи. По завршет-
ку тачке она скида маску и тек
тада сазнају и њен отац и мла-
ди укротитељ да је то била она.

Јенс Петер Јакобсен написао је
свега два романа „Марија Гру-
бе“ (1876) и „Нилс Лине“ (1880), али
су они анализама људске душе
и песничком силином обраде не-
само имали снажног утицаја на
развој данске прозе, већ су пре-
врели на многе европске језике,
примљени и од критике и од чи-
таоца као демек дела уметничког
стварања.

Нилс Лине је роман-епопеја
једног у правом смислу песнич-
ки настројеног младог човека, с
духовним животом који зна само
за више проблеме ума и срца. Не-
ма та душевне танности које Ја-
кобсен није продубио, осенчено
својим личним гледиштем дово-
га у везу с бујним осећањима
природе и спрећеним погледима
на научку, уметност и веру. Ја-
кобсенове анализе љубави спаља-
ју у поезији психоанализе када она
још није ни постојала као
наука; у њима је проговорила
старонослика крв на начин који
ће створити основину за ви-
ше интелектуалне романе Европе
XIX века.

За Јакобсена је речено да је
присталица еволуционизма и пе-
симизма, да је ватрени борач та-
које је писао Јакобсен. Иако је
такоје је атеиста, али као се његов Нилс Лине про-
чита, остаје потесан утисак о
сазнању до којих све мећа по-
вала, дубока књижевност па сво-
јим оваменима може да понесе
теште човечанства, дубину душе,
дубину осећања.

Нилс Лине, написан пре 64 го-
дине, остаје и остаће један од
најснажнијих романа, у коме се
лепота, доброта и истине без пре-
лаха боре не за реклами славу,
већ за чисте песничке подвиге,
једине достојне у овој долини
плача.

Нилс Лине је снажни узор, по
кому се неумитно цени и само
уметничко стварање као такво,
те ће га увек са задовољством
читати они, који су о књижевно-
стима задолжани суд као о духовној
патњи елитног крова.

Нилс Лине је лепо и течно пре-
веден на српски језик, те је с
њим напајајућа књижевност добила
драгоцен прилог.

M.

